

NORGES HØYESTERETT

Den 11. juni 2014 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av justitiarius Schei, dommer Normann og kst. dommer Kaasen i

HR-2014-01208-U, (sak nr. 2014/820), sivil sak, anke over kjennelse:

Staten v/Pasientskadenemnda

(advokat Roger Edvard Rosvoll)

mot

A

(advokat Lene Frykman)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmål om pasientskadeloven § 18 begrenser adgangen til ved søksmål å trekke inn tapsposter som ikke har vært behandlet i Pasientskadenemnda.
- (2) På bakgrunn av skademelding fra A fattet Norsk Pasientskadeerstatning vedtak 25. februar 2011 om at hun har krav på erstatning etter pasientskadeloven for følger av unødvendig trekking av tann og dårlig utført tannbehandling. I vedtak 19. juni 2012 ble erstatning tilkjent med 300 000 kroner, som besto av menerstatning på 122 000 kroner og merutgifter på 178 000 kroner.
- (3) A påklaget utmålingsvedtaket til Pasientskadenemnda. Klagen rettet seg mot merutgiftene. Ved nemndas vedtak 7. februar 2013 ble Norsk Pasientskadeerstatnings vedtak stadfestet.
- (4) A begjærte gjenopptak til nemnda, og ved beslutning 13. mai 2013 ble begjæringen ikke tatt til følge. Det ble blant annet vist til at menerstatningen ikke var påklaget og at spørsmål om gjenopptak derfor måtte rettes til Norsk Pasientskadeerstatning. Videre var krav om erstatning for tapt inntekt ikke behandlet av nemnda og måtte fremsettes for Norsk Pasientskadeerstatning.
- (5) A reiste 9. august 2013 sak for Oslo tingrett med krav om erstatning for inntektstap og merutgifter og menerstatning etter en høyere invaliditetsgrad. Staten v/Pasientskadenemnda begjærte kravene om inntektstap og menerstatning avvist da disse postene ikke var behandlet av nemnda.
- (6) Oslo tingrett avsa kjennelse 11. november 2013 med slik slutning:

"Saksøktets begjæring om avvisning av krav på økt ménestatning og inntektstap tas ikke til følge."

- (7) Staten v/Pasientskadenemnda påanket kjennelsen til Borgarting lagmannsrett, som avsa kjennelse 28. februar 2014 med slik slutning:
- "1. Anken forkastes.
  2. I saksomkostninger for tingretten knyttet til avvisningsspørsmålet betaler staten ved Pasientskadenemnda 12 250 – tolv tusentohundreogfemti – kroner til A senest to uker etter forkynnelsen av denne kjennelsen.
  3. I saksomkostninger for lagmannsretten betaler staten ved Pasientskadenemnda 14 875 – fjortentusenåttehundreogsyttifem – kroner til A senest to uker etter forkynnelsen av denne kjennelsen."
- (8) Kjennelsen er avsagt under dissens.
- (9) Staten v/Pasientskadenemnda har i rett tid påanket kjennelsen til Høyesterett. Anken retter seg mot lovforståelsen. Det er i korte trekk anført:
- (10) De tre erstatningspostene det er gått til sak om utgjør ulike rettslige krav. Etter pasientskadeloven § 18 kan ikke krav bringes inn for domstolene før de er behandlet i Pasientskadenemnda. Uttrykket "saken" i § 18 må referere seg til de krav som uttrykkelig er påklaget til nemnda og hvor klageadgangen er uttømt. Det er bare for krav som er påklaget at det er truffet "endelig vedtak" i Pasientskadenemnda, og som blir rettskraftig avgjort. Forarbeidene og rettspraksis støtter synet om at de enkelte kravene må være behandlet av nemnda før de kan bringes inn for domstolene. En motsatt løsning vil føre til en uthuling av det systemet som er bygget opp i loven. Kravet på erstatning for tapt inntekt må fremmes for Norsk Pasientskadeerstatning, mens kravet på menerstatning kan begjæres gjenopptatt. Skadelidte vil følgelig heller ikke lide noe rettstap. Det er nedlagt slik påstand:
- "1. As krav om økt menerstatning avvises fra behandling i Oslo tingretts sak med saksnummer 13-133353TVI-OTIR.
  2. As krav om erstatning for inntektstap avvises fra behandling i Oslo tingretts sak med saksnummer 13-133353TVI-OTIR.
  3. Staten v/Pasientskadenemnda tilkjennes sakens omkostninger for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett."
- (11) A har tatt til motmæle, og i korte trekk anført:
- (12) Endelig vedtak etter § 18 foreligger når det er fattet vedtak om erstatning skal ytes og erstatningens størrelse, jf. pasientskadeloven § 12. Det er ikke i samsvar med lovens ordlyd å dele erstatningskrav i flere ulike saker for hver tapspost med ulike klage- og søksmålsfrister. Det er tatt høyde for at en sak kan bestå av flere ulike poster ved regelen i § 13 om delutbetalinger. Det er lite treffende å vise til hva som er et eller flere krav i sivilprosessen, når det dreier seg om en forvaltningssak hvor forvaltningsorganet har utredningsplikt og klageorganet kan prøve alle sider av saken og ikke er bundet av partenes anførsler. Heller ikke forarbeidene gir støtte for at det skal fattes flere utmålingsvedtak. Det er ikke holdepunkter for at rettskraftvirkningen bare knytter seg til de postene nemnda har tatt stilling til. Domstolene skal prøve erstatningskravet på fritt grunnlag, og det har derfor ikke betydning om nemnda har tatt stilling til den enkelte posten. Nye omstendigheter vil uansett kunne gjøre at saken står i en annen stilling for domstolene enn for nemnda. Ankende parts lovforståelse vil føre til at

skadelidte får tre prosesser knyttet til erstatningsutmålingen gående, hvilket ikke er forbrukervennlig eller kostnadseffektivt. Rettspraksis gir ikke grunnlag for noe annet syn. Det er nedlagt slik påstand:

- "1. Anken forkastes.
2. I saksomkostninger for Høyesterett betaler staten ved Pasientskadenemnda 20 625 kroner til A."

- (13) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalget kan prøve lovtolkningen – den generelle rettslige forståelsen av pasientskadeloven § 18, jf. tvisteloven § 30-6. Det bemerker at § 30-6 bokstav a ikke får anvendelse. Lagmannsretten har fremmet saken.
- (14) I pasientskadeloven § 18 om domstolsprøving heter det at "den som krever erstatning etter loven her, kan bringe saken inn for domstolene når endelig vedtak i Pasientskadenemnda foreligger". Spørsmålet er hva som ligger i "saken". Er det begrenset til krav, eventuelt de deler av krav eller tapsposter, som ble prøvd i Pasientskadenemnda, eller kan det for domstolene generelt fremmes krav og tapsposter som gjelder den pasientskade som nemnda tok stilling til og fant at det var ansvarsgrunnlag for?
- (15) Etter pasientskadeloven § 9 er det tilstrekkelig at det meldes et uspesifisert krav på erstatning. Melding etter § 9 avbryter etter § 5 foreldelse – og det gjelder for alle krav etter den meldte pasientskaden. Norsk Pasientskadeerstatning har etter lovens § 10 plikt til å utrede saken. Det er en plikt som gjelder både ansvarsgrunnlaget og de krav – herunder omfanget av dem – som kan være gjenstand for erstatning. En annen sak er at oppfyllelsen av denne utredningsplikten i praksis ofte vil forutsette medvirkning fra skadelidtes side. Praksis fra Norsk Pasientskadeerstatning er at det vanligvis først treffes et vedtak om det foreligger ansvarsgrunnlag, og hvis det besvares positivt, at det så tas stilling til utmålingen. Det kan ikke være tvilsomt at "saken" da gjelder alt som kan kreves erstattet som pasientskade etter lovens § 4.
- (16) Spørsmålet er langt på vei om "saken" endrer karakter under behandlingen ved at "saken" etter nemndsvedtaket bare omfatter krav som er påklaget dit, og som nemnda har tatt stilling til. Ankeutvalget er – som tingretten og lagmannsretten – kommet til at det ikke kan være riktig. Utvalget finner klar støtte for dette i ankeutvalgets avgjørelse i Rt. 2008 side 1142. Der var det for domstolene som nytt ansvarsgrunnlag, anført en annen skadevoldende handling – feil begått ved ultralydkontroller før sykehusinnleggelse – enn det Pasientskadenemnda hadde tatt stilling til – skade forårsaket av forsinket forløsning ved sykehuset. Det nye grunnlaget kunne tas med i saken for domstolene. Det var ikke noe prosessuelt vilkår at dette først ble prøvd av Norsk Pasientskadeerstatning og Pasientskadenemnda. Ankeutvalget sier om dette i avgjørelsen – avsnittene 21-23:

"Utvalget kan ikke se at lagmannsretten med dette har bygget på en riktig forståelse av pasientskadeloven § 18. Retten til domstolsbehandling er, i motsetning til etter de tidligere midlertidige regler, ikke ment å være en gyldighetskontroll av Pasientskadenemndas vedtak. Det er selve erstatningskravet som bringes inn for domstolene. Dette fremgår av merknadene til § 18 i Ot.prp.nr. 31 (1998-1999), jf. også punkt 15.1.1. og 15.1.2. Forarbeidene gir ingen holdepunkter for at adgangen til å anføre nye grunnlag for domstolene skulle begrenses. I punkt 15.1.4 uttalte departementet:

«Etter departementets mening bør etter dette verken nemndbehandling eller domstolsbehandling utelukkes helt når det gjelder krav på pasientskadeserstatning. Tvisteløsningsformene bør eksistere side om side. Departementet går derfor ikke inn for utvalgets forslag om at tvisteløsning i nemndssystemet må være forsøkt før sak kan reises for domstolene.»

I Inst.O.nr.68 (2000-2001) ble imidlertid lovutvalgets forslag fulgt, og komiteen uttalte:

«Komiteen ønsker at den som krever erstatning, ikke kan bringe saken inn for domstolene før Pasientskadenemnda har fattet vedtak.»

At nemndsbehandling ble etablert som et obligatorisk forsøk på tvisteløsning før domstolsbehandling, gir etter utvalgets mening ikke grunnlag for å oppstille begrensninger i skadelidtes adgang til å gjøre nye ansvarsgrunnlag gjeldende for domstolene."

- (17) Det er vanskelig å se at ikke et tilsvarende syn må legges til grunn for endringer i krav og tapsposter. I atskillig grad synes dette å være en slutning "fra det mer til det mindre". Det kan nok være så at et slikt syn – som staten har gjort gjeldende – kan åpne for omgåelser. Men noe stort problem er det vanskelig å se at det kan være. Det er også et hensyn av vekt at systemet for den skadelidte ikke blir unødvendig komplisert.
- (18) Anken må etter dette forkastes. Det er krevd saksomkostninger fra ankemotparten. Kravet tas til følge og settes til kr 18 750 inklusive mva.
- (19) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

1. Anken forkastes.
2. I saksomkostninger for Høyesterett betaler staten v/Pasientskadenemnda til A 18 750 – attentusensjuhundreogfemti – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelsen.

Kristin Normann
(sign.)

Tore Schei
(sign.)

Knut Kaasen
(sign.)

Riktig utskrift: